

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 82.

ÁGOSTON MIHÁLY

KÉZIKÖNYV
A MAGYAR MÉDIAMONDATRÓL
Anyanyelvi kommunikációk hitele

TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*A világnak hátra kellene dőlnie és el kellene
kezdenie átgondolnia a dolgokat.*

A világnak hátra kellene dőlnie, és el kellene
kezdenie átgondolni a dolgokat.

(Vö. „meg kellene tanulnom teherautót
vezetnem”)

Hogy a gyermekeknek szánt csomagokban volt elegendő játék és finom édesség, azt elsősorban Dalma asszonynak, Mádl Ferenc, a Magyarország köztársasági elnöke feleségének köszönhetik.

Hogy a gyermekeknek szánt csomagokban volt elegendő játék és finom édesség, azt elsősorban Dalma asszonynak, Mádl Ferenc magyar köztársasági elnök feleségének köszönhetik.

Kondor Katalin

*Kondor leszögezte: az intézmény
elnökké választásakor másfél milliárd
forintos hiánnyal zárt, amit egy év alatt
visszafizettek, illetve jelzálog sincs az
ingatlanokon.*

Kondor leszögezte: amikor őt elnökké
választották, az intézmény másfél milliárd
forintos hiánnyal zárt, de azután ezt egy év
alatt visszafizették, és jelzálog sincs az
ingatlanokon.

*A további ásatásoknak csak akkor van értelme,
ha szisztematikusan felöleli az egész Kolostor-
dombot.*

A további ásatásoknak csak akkor van (még
inkább: lesz) értelme, ha azok
szisztematikusan felölelik az egész Kolostor-
dombot.

*Neki ehhez nincs köze. Intézze el az ellenzék
egymás között.*

Intézzék el egymás között az ellenzéki pártok
(v. az ellenzék pártjai). Vagy: Intézze el
magában az ellenzék! Intézzék el az
ellenzékiek maguk között! Stb.

*Hatalmi harc van kibontakozóban
sajtójelentések szerint az Európai Unióban a
politikai feladatok jövőbeni elosztása ügyében.*

Sajtójelentések szerint az Európai Unióban
hatalmi harc kezd kibontakozni annak
eldöntése ürügyén, hogy a politikai feladatokat
majd hogyan osszák el.

A régi Magyar Nemzetesek társasága most a kormányváltás küszöbén közleményt adott ki, amelyben tudatja, hogy mély szomorúság tölti el, látván, miként rúgják fel a Magyar Nemzet szerkesztői és munkatársai „a lap hagyományait gátlástalanul, szélsőséges hangnemet megütve”.

A régi Magyar Nemzet-esek társasága most, a kormányváltás küszöbén közleményt adott ki, amelyben tudatja: mély szomorúsággal látja, hogy a Magyar Nemzet szerkesztői és munkatársai miként rúgják föl „a lap hagyományait gátlástalanul, szélsőséges hangnemet megütve”.

Reméljük, Juhász Ferenc sem nyelte be ezt a dajkamesét, egyszerűen csak jobb híján tudomásul vette.

Reméljük, Juhász Ferenc sem hitte el ezt a dajkamesét (v. Juhász Ferencet sem tévesztette meg ez a dajkamese), jobb híján egyszerűen csak tudomásul vette (v. egyszerűen csak jobb híján vette tudomásul).

*Hatalmas vihart kavart Günter Verheugen
Medgyessy Péter miniszterelnöknek a
kedvezménytörvényről írt levele.*

Günter Verheugen hatalmas vihart kavart levelével, melyet Medgyessy Péter miniszterelnöknek írt a magyar kedvezménytörvényről.

Csapody politikusi adottságait soha nem becsültem le, de nem azért, mert mások (hogy megalkotta a „megélhetési politikus” szóösszetételt), hanem mert ténykedését egyéni választókerülete rendre visszajelezte.

Csapody politikusi adottságait soha nem becsültem le, de nem azért, amiért mások (hogy tudniillik megalkotta a „megélhetési politikus” elnevezést v. minősítést), hanem mert ténykedését egyéni választókerülete rendre visszajelezte.

Baló György, az MTV kulturális igazgatójának döntése nyomán nem kerülhet be a vasárnapi Éjjeli menedék című műsorba Tóth Gy. László politológussal készített interjú és Hanczár János humorista paródiája – értesült lapunk.

Baló Györgynek, az MTV kulturális igazgatójának a döntése nyomán a vasárnapi Éjjeli menedék című műsorba nem kerülhet be a Tóth Gy. László politológussal készített interjú és Hanczár János humorista paródiája – értesült lapunk.

Az egyik „igazi” kérdés az, hogy vajon a politikai pártok mindegyike mikor veszi végre a bátorságot és tálal ki a valós helyzettel?

Az egyik „igazi” kérdés az, hogy végre mindegyik politikai párt vajon mikor veszi magának a bátorságot, és rukkol elő a valós helyzettel. (Vagy: ... vajon mikor veszi magának a bátorságot, hogy kitálaljon.)

*A zsidó állam elutasította a falépítést a joggal
ellentétesnek nevező határozatot.*

A zsidó állam elutasította azt a határozatot,
amely a falépítést a joggal ellentétesnek
minősíti.

Csütörtökön délután az '56-os forradalomra emlékeztek a zombori Magyar Polgári Kaszinó udvarán felállított emlékműnél.

Csütörtökön délután a zomboriak az 56-os forradalomról emlékeztek meg a helyi Magyar Polgári Kaszinó udvarán felállított emlékműnél.

A vidéki iskolák magyar nyelvű oktatásának jövője miatt aggódnak Erdélyben, az egyelőre csak néhány romániai megyében kísérleti jelleggel bevezetett, ám 2007-től általános alkalmazásra szánt, úgynevezett fejkvóta-rendszer miatt.

Erdélyben, a vidéki iskolák magyar nyelvű oktatását féltve, az úgynevezett fejkvótarendszer miatt aggódnak. Ezt ugyan egyelőre csak néhány romániai megyében vezették be, mégpedig kísérleti jelleggel, de azt tervezik, hogy 2007-től már általánosan fogják alkalmazni.

*Nem kapott eddig értesítést a Medgyessy-
bizottság elnöke a testület két szakértője C
típusú nemzetbiztonsági vizsgálatának
eredményéről.*

A Medgyessy-bizottság elnöke eddig nem
kapott értesítést, hogy a nemzetbiztonsági
testület két szakértőjének a C típusú vizsgálata
milyen eredménnyel járt.

Arról, hogy hogyan élik meg Petőfit a mai fiatalok, pedig Hajnal Jenő és dr. Szöllősy Vágó László beszél.

Arról pedig, hogy a fiatalok hogyan élik meg Petőfit, Hajnal Jenő és dr. Szöllősy Vágó László fog beszélni.

Év végétől nem visszaváltható a Törley-palack (címként)

A Törley-palack év végétől kezdve nem
váltható vissza.

*Jelenleg nem megoldott a tehetséges tanulók
kiválasztása.*

Jelenleg nincs megoldva a tehetséges tanulók
kiválasztása.

(Zöldre van a rácsos kapu festve...)

Majd hozzátette azt is: „Engem a határok finom átszellemítése vonz, mert az irodalomnak a dialógus a természetes közege”.

Majd hozzátette ezt is: „Engem a határok finom légiesítése vonz, mert az irodalomnak a párbeszéd a természetes közege”.

*A tombolára fél hatkor került sor, ahol rengeteg
nyeremény került kiosztásra.*

A fél hatkor kezdődő tombolán rengeteg
nyereményt osztottak ki.

*Minden egyéb megbízásomat
szüneteltetni fogok,
(interjúalany)*

**Minden egyéb megbízásomat szüneteltetni
fogom.**

*Tegnap olyan vitatott javaslatot nyújtottak be
Brüsszelben, amelynek értelmében az egyes EU-
tagországokat megfosztanák attól a jogától,
hogy európai biztost küldjenek az unióba.*

Tegnap olyan vitatott javaslatot nyújtottak be
Brüsszelben, amelynek értelmében egyes EU-
tagországokat megfosztánának attól a joguktól,
hogy európai biztost küldjenek az unió központi
vezetőségébe.

*Medgyessy Péter az államfőt is bírálta amiatt,
hogy Mádl előzetes normakontrollt kért az
Alkotmánybíróságtól.*

Medgyessy Péter az államfőt is bírálta amiatt,
hogy az az alkotmánybíróságtól előzetes
normakontrollt kért.

*Olyan zord időjárás volt, hogy a templom
bejáratánál, a munkálatokat felvételező tévés
stábot lent is megverte az isten hidege.*

Olyan zord időjárás volt, hogy lent a templom
bejáratánál a munkálatokat fölvevő tévés
forgatócsoportot is megvette az Isten hidege.

Hát ide jutottunk a rendszerváltozás tizenharmadik esztendejében, hogy a személyiségi jogok a kommunista diktatúra III/II-es, III/III-as ügyosztályok annyi szerencsétlen áldozat beszervezéséért felelős, szigorúan titkos ügynökeinek kijárnak, de a Magyar Rádió elnökének nem, sőt neki a hazug rágalom dukál.

Hát ide jutottunk a rendszerváltozás tizenharmadik esztendejében, hogy a személyiségi jogok a kommunista diktatúrabeli III/II-es, III/III-as ügyosztályok annyi szerencsétlen áldozat beszervezéséért felelős, szigorúan titkos ügynökeinek kijárnak, de a Magyar Rádió elnökének nem, sőt öneki csak rágalom jut.

Nem is láttunk elvi akadályt arra, hogy valamilyen formában támogassuk a kezdeményezést, sőt a polgármester meg is írta a könyv bevezetőjében a köszöntőt.

Nem láttuk akadályát annak, hogy valamilyen formában támogassuk a kezdeményezést, sőt a polgármester a könyv bevezetőjében meg is írta a köszöntőt.

A vonatkozó névmások használatáról

A vonatkozó névmások kiválasztását illetően – nem túlzás ezt állítani – a legnagyobb összevisszaság uralkodik a mai magyar nyelvhasználatban, így a médiabeli nyelvhasználatban is. Bizonytalan az emberek nyelvérzéke, nem látják át, illetőleg nem tudják automatikusan alkalmazni a standard grammatika szabályait. Az élőbeszéd egyébként is kevésbé gondozott, nehezebb egyeztetni a főmondat és a mellékmondat kapcsolódási módját, és tág tere nyílik benne a rossz analógiáknak, a hibás mintakövetésnek.

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

1. Az *ami* terjedése az *amely* rovására:

- A filmet, *amit* tegnap láttam, nem ismétlik meg.
- Nem volt könnyű a döntés, *amit* meg kellett hoznunk.
- A fonyódi vállalat jó eséllyel indul azon a pályázaton, *amit* az amerikai hadtápközpont írt ki mintegy hárommillió dolláros vízszállításra.

Ha csak ezt a jelenséget nézzük, egyszerűsödési folyamatra gyanakodhatunk: a választékosabb s egyben terjengőbb *amely* helyett az *ami* kisebb erőfeszítéssel mondható ki, ezért könnyebben jön a szánkra. Szóban gyakoribb, írásban ritkább az *amelyet* kiszorító *ami*.

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

2. Az *amelyik* terjedése az *amely* rovására:

Egy tudományos ülészen az előadó így üdvözölte hallgatóit:

- „Készítettem egy egyoldalas kis vázlatot, *amelyiket* mindenki meg fog kapni.”
- A Szovjetunió, *amelyik* a csapatait előzőleg kivonta...
- Ez a könyv, *amelyik* új módon tárgyalja a szabadságharcot...

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

2. Az *amelyik* terjedése az *amely* rovására:

- A Premier League 23. fordulójában a listavezető Arsenal (*amelyik* Flamini kiállítása miatt tíz emberrel játszott a 80. perctől) 2–2-es döntetlent játszott a Southampton otthonában... (nso.hu)

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

3. Az *aki* terjedése az *amely* rovására:

- „Volt olyan család, *akik* mind tudtak énekelni.”

Tulajdonképpen rövidít ezzel a megfogalmazással: *volt olyan család, amelynek tagjai mind tudtak énekelni.* A „család, *akik*” mégis pongyola. Még jobb így: *Volt olyan család, amelyben mindenki tudott énekelni.*

- „Azok a gyógyfürdők, *akik* Nyugat-Dunántúlon működnek, fogadnak osztrák vendégeket, és azok a fürdők, *akik* Burgenlandban működnek, fogadnak magyar vendégeket.”

/tévényilatkozat/

További példák: „a Ferencváros, *aki* végigtámadta a meccset...”, „a cég, *aki*...”, „a civilszervezet, *aki*...”

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

3. Az *aki* terjedése az *amely* rovására:

Láthatóan az a kérdés merül itt fel, hogy személyek alkotta csoportnak (család, cég, testület, futballcsapat stb.) a nevére az *amely* vagy az *aki* vonatkoztatható-e, s ha netán az *aki* (is), akkor egyes vagy többes számban álljon-e az *aki*. Röviden erre azt mondhatjuk, hogy az igényes nyelvhasználatban ilyenkor az *amely* a helyénvaló.

Vannak elgondolkodtató példák: ha azt akarjuk kiemelni, hogy a gyűjtőnévvel jelölt közösség személyekből, egyénekből tevődik össze, talán „elmegy” az *akik* névmás is:

■ *Tanítványaimnak volt egy olyan csoportja, akik szép eredményt értek el.*

Egy szigorúbb nyelvművelő azonban itt is az *amely*-t ajánlaná.

A vonatkozó névmások használatáról

A legfontosabb hibatípusok a standardhoz (a nyelvi eszményhez) viszonyítva:

4. *Amely ami* helyett típusú hiperkorrekció:

- „Az történik a pályán, *amelyet* a Valencia akar.”
- „Most fogja lefújni az első játékrészt, *amely* meg is történt.”
- „Most karmester nélkül szólaltatom meg ezeket a műveket, *amelynek* több oka is van.”

Hiperkorrekció (túlhelyesbítés), azaz olyan jól igyekszik beszélni valaki, hogy az már „túl jó”, vagyis rossz lesz. Tudja, hogy az *amely* választékosabb, ezért – mert választékos akar lenni – oda is beteszi, ahová nem kellene.

A vonatkozó névmások használatáról

Az idézett problémátípusok alapján
kimondhatjuk:

az utóbbi évtizedekben az *amely* a
beszélt nyelvben teret veszített az
ami, aki, amelyik névmásokkal
szemben.

A vonatkozó névmások használatáról

**Hogyan választunk tehát a vonatkozó
névmások között?**

**aki: a főmondatban megnevezett
(vagy meg nem nevezett) személyre
vonatkozik:**

***pl. „Az ír hatóságok közölték annak a
személynek a nevét, aki a vasárnap
éjszakai buszrobbantásban meghalt.”***

A vonatkozó névmások használatáról

**Hogyan választunk tehát a vonatkozó
névmások között?**

**amely: a főmondatban kifejtett dologra,
tárgyra, fogalomra utal, tehát emberek
kivételelével mindenre:**

***pl. „A prágai parlament elvetette azt a
törvénytervezetet, amely a cseh nyelvet
ismerte volna el egyedüli államnyelvnek az
országban.”***

A vonatkozó névmások használatáról

amelyik: az *amelyik*-kel bevezetett mellékmondat több, a főmondatban megnevezett dolog közül az egyikre vonatkozik, azt emeli ki a többi közül:

pl. „*Három fia volt, s azt szerette legjobban, amelyik leginkább hasonlított hozzá.*”

A vonatkozó névmások használatáról

ami: az egész főmondatra vonatkozik:

- *„János meggyógyult, ami még az orvosát is meglepte.”*
- *„A Le Figaro emlékeztet rá, hogy a Bokros-csomag hatására a reálbérek tavaly 11%-kal csökkentek, amire Magyarországon az elmúlt negyven évben nem volt példa.”*

Röviden azt mondhatjuk, hogy az *amely* egy főmondatbeli mondatrészre utal (mondatrészkifejtő), az *ami* pedig a főmondat egészére. Ez a gyakorlatban viszonylag jól alkalmazható, egyszerű szabály.

A vonatkozó névmások használatáról

ahol: (kötőszó és határozószói vonatkozó névmás)

Nemcsak a matematikai szaknyelvben, hanem az újságírásban is el van terjedve az *ahol* pongyola használata:

„Vegyük ezt az egyenletet, *ahol* x kisebb vagy egyenlő -1 .”

„Ez olyan kérdés, *ahol* (amelyben!) gyorsan kell döntenünk.”

Amikor viszont tényleg helyet jelentő szóra vonatkozik, ott kifogástalan: „Ez az a hely, *ahol* születtem.”